

## دوقصیده بدو لهجه نیمه آذری؟

چندی قبل از شرحی که در آنسکلوپدی اسلامی ترجمه ترکی<sup>۱</sup> درج است دریافتیم که نسخه‌ای بخط محمد بن احمد السراج تبریزی در کتابخانه ایا صوفیا بشماره ۲۰۵۱ محفوظ است که در شوال ۷۳۰ نوشته شده و در آن قصائدی بیک زبان نامفهوم ایرانی موجود است که چون شامل اسامی اشخاصی سرشناس از اهالی تبریز است؟ احتمال داده‌اند که گوینده آنها تبریزی بوده.

از آنجا که تصور میرفت اثر تازه‌ای از زبان آذری بدست آمده باشد بوسیله وزارت خارجه از طریق دانشکده ادبیات تبریز درخواست شد که عکسی از قصائد مزبور برای اینجانب فرستاده شود ولی چون نسخه نامبرده قبلاً بوسیله آقای مجتبی مینوی برای دانشگاه تهران عکسبرداری شده بود انجام این تقاضا را بدانشگاه تهران احاله کردند و اولیای آندانشگاه نیز عکس چند صفحه از نسخه مورد نظر را که شامل مقداری شعر فارسی و دوقصیده بزبان محلی بود برای ما فرستادند، پس

---

۱- در اسلام آنسکلوپدی سی صفحه ۱۰۶ ستون دوم چنین نوشته: محمد بن احمد السراج آدند تبریزی بیرذات طرفندن یازیلان ۱۳۳۳ تموز (۷۳۰ شوال) تاریخلی و بیر نسخه سی ایا صوفیا کتبخانه سینده نمره ۲۰۵۱ ده محفوظ بولونان بیر مجموعه ده (اوراق b ۳۰۳ - ۳۰۷ a) بزجه آگلاشیلیمیان بیر ایران دیلینده، فقط تبریزی اولودقلارینی ییلدیگمز ذواتدان دا بحث ایده رک، یازیلان بر طاقم قصیدلر واردر؛ بونلار تبریزن ایرانی اهاالیسی طرفندن یازلمیش پارچه لر اولایلیر

از ملاحظه و خواندن اشعار بمطالعی بر نخوردم که بطور قطع حاکی از تعلق این اشعار به تبریز باشد. چه اولاً در این دو قصیده اسامی خاصی که نویسندۀ آنسکلوپدی مدعی است مربوط باشخاص سرشناسی میباشد و وجود ندارد و اشخاصی که نام برده شده اند نام معروفند و ثانیاً گویندۀ اشعار معلوم نیست، ثالثاً دو قصیده از حیث لهجه (چنانکه خواهیم دید) متفاوت است و هیچیک از آندو بازبان آذری که در اشعار همام و مغربی و امثال آندو بکار رفته تطبیق نمیکند. باهمۀ این احوال چون اشعار مزبور شامل دولهجه قدیمی نزدیک بهم از یک زبان ایرانی میباشد قابل آنست که مورد مطالعه واقع شود مخصوصاً که دلائلی نیز میتوان پیدا کرد که حاکی از ارتباط این اشعار با آذربایجان باشد و آن دلائل از اینقرارند:

۱- در ضمن قصیده اول اسامی دهات و قصباتی ذکر شده که نام بعضی از آنها را میتوان با احتمال بابرخی از دهات آذربایجان منطبق دانست از قبیل: دیروون (دیروان) = دیده بان (دراهر؟) - وار = وار (خوی) هتار (هتر) = hodar (درشاهپور؟) ایوند = ایوند (در مرند) - کیلکوار (کلک وار) = کلک آباد (در سراب؟) - شروب = سراب (؟) - هی نور = هین آباد (دراهر) بالوس = بلوس (در مشکین شهر) موون = مغان - سوین = سوین (در ترک میانه) کوکی (کاکو) = کاکا (در زنجان؟) اوهر = اهر (در زنجان؟)

۲- چنانکه خواهیم دید شاعر در آخر قصیده اول میگوید که در مرند مدیحه سروده و عوض زبان متداول آنجا زبان روستای اهور (اهار) را بنظم آورده و ممکن است تصور شود که این همان اهار بخش قیدار زنجان باشد؟

۳- از خود زبان نیز دلیل ضعیفی بر ارتباط آن با آذربایجان میتوان استنباط کرد زیرا تغییرات صوتی این اشعار در هر دو قصیده تا حد زیادی شبیه بزبان تاتی است و از حیث مفاهیم نیز تا حد زیادی بلغات کردی بستگی دارد (ولی مربوط بکردستان نیست) و قسمتی نیز با صرف نظر از تغییرات لهجه ای بلغات آذری

ماننده است .

- ۴- وجود کلمات ترکی در این اشعار جالب توجه است و بتحقیق در مورد محلی که این اشعار در آن سروده شده کمک میکند
- ۵- در اشعار فارسی ( اگر از همین شاعر باشد ) ازجائی بنام مارآباد نام برده<sup>۱</sup> که ممکن است این مارآباد همان مادآباد بخش ماه نشان یا سهرورد زنجان باشد در خاتمه باید یاد آور شد که از اشعار فارسی نیز برمیاید که گوینده شیعی مذهب بوده<sup>۲</sup> و چون میدانیم که در آن زمان مذهب اهالی تبریز شافعی بوده ناچار این گوینده چنانکه از زبانش نیز پیداست نمیتواند اهل تبریز بوده باشد

## اینک بتوضیح و شرح اشعار میپردازیم

الف - قصیده اول که حاوی ۵۷ شعر است بتغزل شروع شده و سپس شاعر بمدح شخصی بنام میرمجیرالدین کافی و شرح دوستان و جنگهای او با دشمنان میپردازد و در پایان قصیده را بمدح ممدوح خاتمه میدهد

زبان این قصیده تا آنجا که من دریافته‌ام دارای مشخصات زیر است :

### تغییرات صوتی :

a = â : تنارسی = نترسی . باند = بند . چاشم = چشم

o = : بارده = برده . هارد = خورد

کرده رخ خود ز کژدم و مارآباد  
آرنده پیغام تو مارا باد است  
در مذهب بوحنیغه می خوب گوار  
ای سنی پاکدین ز کس باک مدار

۱- دیدم سنی نشسته در مارآباد  
تامسکن خرم تو مارآباد است  
۲- در مذهب شافعی همی باز قمار  
در مذهب مالکی همی گای غلام

$\hat{a} = a$  : الولا = آلاله . اژور = آزاد

$an : i =$  این ( اشاره )

$be = ba : e =$  ( حرف اضافه )

$\hat{a} = \hat{u}$  : شون = شان ( ضمیر ) . زوون = زبان . دور = دار ( از داشتن )

$o =$  : بون = بن . پور = پر

$i = e$  : زن = زین . طولمن = ظلمین

$a = i$  : هیست = هست

$\hat{a} =$  : شمی = شما . اقبیل = اقبال

$\hat{u} =$  : ای = او ( ضمیر ) . بشی رینو = بشوراند . برین = برون

$a = o$  : سونک = سونک . لونک = لونک . کور = کور

$e = o - ke = ko : e =$  ( علامت اضافه ) . دل = dol

$\hat{a} =$  : دور = درخت ) . ov = آب

### تغییرات حرفی :

$h =$  : باهو = باهو ( بازو ) . انی = هنی؟

$g =$  : اون = غان ( خون ) . زنن = زغن

$j =$  : س : ووج = بوس

$z =$  : ج : ز ( حرف اضافه )

$sh =$  : اجتر = اشتر . کنجن = کنشن

$v =$  : ص : خاج = خاص

$ch =$  : ش = چستر = ششتر

= س : چوون = سوهان . چغ = سگ

خ = غ : xoz = غز

د = ت : دو = تا . هوزدن = خواستن

ر = ت (ضمیر) : شیرینر = شیرینت

= ل : رامکون = لامکان - زال دورو = زرد آلو - کر = کل

= د : باشنور = بشنود . زونر = داند . روره = رودک

= ن : تور = تند

ز = س : زان = سان . هوزدن = خواستن

= د : زونر = داند

ژ = ز : از = از . žok = زک (درکردی : شکم) . ژی = زی

= ش : ژ = ش (ضمیر . درمواردی) . سرکژ = سرکش

= چ : žok = چک (درکردی : برهنه)

س = چ : سن = چون .

ش = س : شروب = سراب؟ ووس = واش

ع = ا : عیس = انس

= ه : سع = سه (?)

غ = گک : جغار = جگر . سغ = سنگ . چغ = سگ

ک = خ : کام = خام . پلاکوش = پرخلش

ل = ر = زال دورو = زرد آلو . کولوون = کاروان

ن = م : تمون = تمام . غرون = غرام

و = ه : کوان = کوهان . چوون = سوهان؛

= ا : وسپر = اسپر

= ب : زوون = زبان . شو = شب . وینی = بینی

= د : = نمودند = نمودند . خو = خود

= خ : وون = خون

= گ : هوناندوون = خوانندگان

ه = خ : هوزند = خواهند . هشك = خشك . هان = خوان

= ح : هولو = حالا

ی = م : هی = هم

= د : yar = در (حرف اضافه)

= ر : ای = ار (اگر)

### قواعد دستوری

#### الف : ضمائر

۱- ضمائر منفصل : اول شخص : می (مفرد) - امی (جمع) . دوم شخص : ت

(تی) - شمی . سوم شخص : ای - او و اوون

۲- ضمائر متصل اسمی : م (این) - مون . ت (ر) - تون . ش (ژ) - شون

، فعلی : م (این) - ایم . ای - ایند . د (u) و (ê) - اون یا on (ên)

ضمائر ربطی : این - ایم . ای - ئید . a . on

۳- افعال ربطی : هیست - هی - ها - و فعل بودن

۴- علامات اسمی : علامت جمع «اون» و گاهی «â (ها)» - وحدت «ی»

علامت نسبت : «این» و «مین» و «وی» و «u» . علامت تشبیه : زان . سن . چو . مان

علامت صفت : وار . مان . علامت شرط : ey (گر) . چون . چو

۵- علامات فعلی : نفی «na» . نهی «ma» - استمرار = می (وی) . تاکید :

ب - ها - ف

۶- اشاره : نزدیک : ای - an - a en (مفرد) avi (جمع) -

دور : آن = اون . o (مفرد) avûn (جمع)

۷- قیود: هی (هم - همیشه) - پور (پر) - و سری (بسیار) - واس (بس)

= conu چنان - hâ (اینک - آگاه باش) همه - هومو (همان)

۸- مبهمات - استنهام : کی - چی - ربط : ko - co موصول: ko

۹- حروف اضافه: اژ - ژ - ج - جو - ز - ژی - د (در) - اندا (اندر) -

yar (در) - یون (یا) - دو (تا) - بو (با)

تذکر : تلفظ کلمات طبق اعرابی که در متن موجود است داده شده و اصلاحات داخل

هالاین گذاشته شد و هر جا اضافه ای بنظر رسید میان گیومه قرارداد .

## اینک اشعار :

۱- روره<sup>۱</sup> تج<sup>۲</sup> بردون<sup>۳</sup> نتارسیک مان بوینی رامکون<sup>۴</sup>یون<sup>۵</sup> ژعشقر<sup>۶</sup> تارمین<sup>۷</sup> بون<sup>۸</sup> یون بمهر ر باندون<sup>۹</sup>

rûra taj bardûn natârsikmân bavini râmakûn

yûn jo oşqor târemin bûn yûn bamehrror bândavûn

معنی : ایسرک از اہمالت نترسیدی کہ ما را بی سامان بہ بینی کہ یا از عشقت

سرگردان و یا بمہرت پابند باشیم .

۲- تک<sup>۱۰</sup> دلر هیزانک<sup>۱۱</sup> سندونی جغار<sup>۱۲</sup> هیزانک سغ<sup>۱۳</sup>مہر نی ورزیرا<sup>۱۴</sup> ہرگز نیش او<sup>۱۵</sup> کی مہروون



tak dolor hizânko sondûnê joyâr hizânko soŷ

mohr ni varzira hargoz niš avû ki mohravûn

معنی : دل تو که چون سندان و جگر تو چون سنگ است هرگز مهر نوزیده و  
بکسی مهربان نیشمود

۳- دلبری هیستش لطیف و پور حیو و شرمین<sup>۱۶</sup>

لیک اموزندیر<sup>۱۷</sup> بوژیند<sup>۱۸</sup> زو اس<sup>۱۹</sup> فعل و عوون

dolbarê histeš latifo pûr hayûvo šârmîn

lik amûžandiro bûžinad zo vâs fe'alo avûn

معنی : دلبری است لطیف و پرحیا و شرمگین و لیک از بسیار فعل بد ظالم درس  
میگیرد

۴- جاس<sup>۲۰</sup> چو زال دورو<sup>۲۱</sup> ژ دیم اروک<sup>۲۲</sup> زاندش<sup>۲۳</sup> موو<sup>۲۴</sup> در<sup>۲۵</sup>

رونق از شیر<sup>۲۶</sup> ج چستر<sup>۲۷</sup> ژ بشی رینو<sup>۲۸</sup> بتون<sup>۲۹</sup>

jâs co zâldûrû ža dim erûk za, andeš mûva dor

rownaq az šira jo cestar ža baširinû botûn

معنی : چون زرد آلو از صورت و هلو از زنج دارد بجاست که رونق شیر<sup>۲۶</sup> شتر  
را از میان برد؟

۵- روره نیره<sup>۳۰</sup> حاجتی و<sup>۳۱</sup> ک هشم وو<sup>۳۲</sup> ویبی<sup>۳۳</sup> بقصد

خور و خوش دو<sup>۳۴</sup> رووگار<sup>۳۵</sup> وی<sup>۳۶</sup> کریش هیزانک جون

rûra nir ha hâjatê vak hešm vû veybi baqasd

xûro xoš dû rûvegâro voy kariš hizânko jûn



معنی: ای پسرک ترا حاجتی بخشم نیست بقصد خوش و خرم باش تا روزگار  
مانند جان خوب (ولدت بخش) کنی.

۶- صحن و صحرور جو دیم هاجو موان<sup>۳۷</sup> کین کاوشنه<sup>۳۸</sup>

چہرا انباندر<sup>۳۹</sup> الولامین<sup>۴۰</sup> قد سرو رون

sahno sahrûro jo dim hâjû movân kin kâvšana

cahrâ anbândor alûlâmîno qad sarvo ravûn

معنی: صحن و صحرا را از روی (خود) بجو و پنهان مکن که این کوشن است: چهره  
از لاله انباشته و قد سرو روان!

۷- انج<sup>۴۱</sup> مسکین د برین<sup>۴۲</sup> نجتو<sup>۴۳</sup> دل آندا<sup>۴۴</sup> سارد اوو

اوو آرسم<sup>۴۵</sup> هی رون بوژن<sup>۴۶</sup> جوپور<sup>۴۷</sup> نام چاشمون

ânjo meskin da borin najtû dolândâ sârd ovû

ovô ârsom hey ravûn bûžon jo pûr nâm câšmûn

معنی: از آنجا که مسکین در بیرون آب سردی برای تاب دل نجت آب و  
اشکم همیشه از چشمان برنم روان است

۸- ان دو چاشم روژ و شاو<sup>۴۸</sup> بحرلو<sup>۴۹</sup> اوریزند اره<sup>۴۹</sup>

هاکروشون<sup>۵۰</sup> بارده<sup>۵۱</sup> ارج آندمیرا<sup>۵۲</sup> اورون

on do câšmom rûž o šâv bahorlû ov rižand ara

hâ gorû šûn bârda arjo ândamîrà ov ravûn

معنی: دو چشمم در اینجا بحرلو<sup>۵۳</sup> اشک میریزند، اینک گریه شان ارج آب روان  
اندمیرا را برده.

۹- بېنخ<sup>۵۳</sup> بو رز<sup>۵۴</sup> واتین<sup>۵۵</sup> رانج ویری<sup>۵۶</sup> بن تیررو<sup>۵۸</sup>

هشک<sup>۵۹</sup> وی تو<sup>۶۰</sup> آن لوین<sup>۶۱</sup> پیوسته تارین<sup>۶۲</sup> میژون<sup>۶۳</sup>

bixva bo rož vâtaŷen rànjoyarê bon tiro rû

hošgo vitow ân lovin peyasta târin mižavûn

معنی: بیخود این صف با تواند، آنمژگان سیاه و خشک و بیتاب بهم پیوسته، برای  
روی تو رنج آوراست!

۱۰- کشته‌وین رورا بغمزا بس جوومان رونی توش<sup>۶۴</sup>

توژ<sup>۶۵</sup> مرو و ن<sup>۶۶</sup> پور کاردای<sup>۶۷</sup> مکاژن<sup>۶۸</sup> ویش و ن

keštavin rûrâ bayamizâ bas jomân rûni toweš

tûž maro vûn pûr kârda,î makâ zen viš vûn

معنی: ای پسرک! بسکه از ما بغمزه کشته‌ای یارای مقاومت نیست، تند مرو  
خون زیاد کردی، از این بیش خون مکن!

۱۱- وی کنه رورا جتو عاشق کشی هاروشنه

کول پی<sup>۶۹</sup> مان باسته ادمیم (اومیم؟)<sup>۷۰</sup> کش هیزانک اون<sup>۷۱</sup>

vi gonah rûrâ joto âšoŷ kešî hârû šana

kûlo pey mæn bâsta ûmim keš hizânko ûn

معنی: ای پسرک! بیگناه عاشق کشی هر روز کارتست، دست و پا بسته آمدیم همچون  
قربانی مارا بکش.

۱۲- نی غش بجمان دلاندا هی صفو ولیک تو

هی وپار کوشی<sup>۷۲</sup> کومان ریجنی (ویجنی؟)<sup>۷۳</sup> بروژون و شون

ni ʧašê bajmæn dolândâ hi safû vo lik to

hey va pârkuši komæn vijni baružûno šavûn

معنی: دلی بیغش و باصفاداریم ولی تو همیشه پیرخاشی که مارا بروزان و شبان

بیازاری!

۱۳- آن بسر وژن<sup>۷۴</sup> مه‌ورون رورم ان خو وارد هو<sup>۷۵</sup>

هار دم و رژی<sup>۷۶</sup> کومی<sup>۷۷</sup> مرکین<sup>۷۸</sup> مکا<sup>۷۹</sup> کان نیم<sup>۸۰</sup> رون<sup>۸۱</sup>

ân basar vožne mohûrûn rûrom on xû vârdahû

hâr damom vorži kûmê margin makâ kânnim ravûn

معنی: آن بسر مهار زدن و این رم دادن، هر دم کامی ورزی، مبادا جانم

بکنی؟

۱۴- نرکسر هیزانک تتورون<sup>۸۲</sup> تانک چاشم وظولمنه<sup>۸۳</sup>

جون و دل شون بارده این و کارده این و یمور<sup>۸۴</sup> او<sup>۸۵</sup> و

nargosor hizànk tatûrûn tàng càšmo zûlmena

jûno dolšûn bârda ino kârda in vimûr avûn

معنی: نرگست چون تاتار تنک چشم و ظالم است، دل و جان برده و آنا نرا

بیمار کرده.

۱۵- ای ورور<sup>۸۶</sup> و خو و سرو وژ جمله سرکز<sup>۸۷</sup> دون<sup>۸۸</sup> نرو

کارده اش عاشق کش و کوفار دل وار<sup>۸۹</sup> دین اون

ê varû vo xovsarû važ jomla sarkaž dun tarû

kârda oš âšoqkošo kûfâr dol vârdine ûn

معنی: یکدنده و خودسر و از همه سرکشان رمنده تراست، کارش عاشق کشی است و

کافر دلی دین اوست.

۱۶- نیش مسلون کرچیش رک<sup>۹۰</sup> جانکور اوغونی<sup>۹۱</sup>

پور کری میش<sup>۹۲</sup> و مدوم ژی<sup>۹۳</sup> رزل خاج<sup>۹۴</sup> و دودون

niš mosalmûn gorjiycš rok jàngvar ovvûniyê

pur karê mišo modûm zi razl xâjo dowdovûn

معنی: مسلمان نیست، خشم گرجی دارد و افغانی جنگجو است، بسیار غم افزاید و همیشه بکار رزل خاص و شتابنده است؟

۱۷- هارک کیرفتی<sup>۹۵</sup> ادولون<sup>۹۶</sup> جو زنجیر دل یقین

جون نهوژی<sup>۹۷</sup> بارده ای ها<sup>۹۸</sup> قیصر ج روی عیون

hàrko gireftê a dûlûne co zanjir dol yaqin

jûn nohûzê bàrda ey hà qeyсар aj rûyo ayûn

معنی: هر کرا دل بزنجیر زلف گرفته اگر قیصر باشد، (از روی عیان) جان بدر نخواهد برد

۱۸- هار اژو روو ری<sup>۹۹</sup> که دعوی جتو عشق کرد

بورمان<sup>۱۰۰</sup> وین<sup>۱۰۱</sup> حالش اقا بوای سع<sup>۱۰۲</sup> چهاره ود زون<sup>۱۰۳</sup>

hàr azûrvûrê ko da'aviyye joto cšqa koro

bûrmàn vin hâlš aqàbvây se,a cahâra važ zovûn

معنی: هر آزادمنشی که دعوی عشق تو کند حالش تباه بین و در عقب او زبان بدگویان دراز است

۱۹- هو روی<sup>۱۰۴</sup> وعاشقی کجتو جمول او<sup>۱۰۵</sup> روش بو

هی با<sup>۱۰۶</sup> شیتا<sup>۱۰۷</sup> کرژ<sup>۱۰۸</sup> کیور<sup>۱۰۹</sup> بج عیس<sup>۱۱۰</sup> میون<sup>۱۱۱</sup>

hû ruyê va âšoqi kajto jamûl ow rûš bú

hi ba,a šeytâ garož givar bajo iso miyûn

معنی: خوبروئی که بعاشقی جمال تو برویش باشد، جانور و انسان و میدان همه را شیدا کند؟

۲۰- ای شوی بجتو سراین<sup>۱۱۲</sup> سارنپوها بش دسر

وج<sup>۱۱۳</sup> شیرینر لون هار دم چو مصری کورون

ey šavê bajto sarâyen sâr nahû hâ boš rasor  
vûjo širînor lovûn hâr dam co mosri kûrovûn

معنی: اگر شبی برای تو سر نهد تا هر دم بوسه لبان شیرین تو مانند کاروان  
مصری (کنایه از شکر مصر) باو برسد...

۲۱- هی چنو<sup>۱۱۴</sup> کو ویرج<sup>۱۱۵</sup> نهروس پی<sup>۱۱۶</sup> لونو<sup>۱۱۷</sup> لواز<sup>۱۱۸</sup>

پار او رونون دهی بهاردو<sup>۱۱۹</sup> داست گیری میون

hi conû kû vîraja nahrûs peye lowno lovâz  
pâro ov ru nûn dahî bahârdo dâst girimiyûn

معنی: آنچنان که اوجا آموخته است، مهراس که برای حفظ آبرو، آب و نان بخورد  
دهی و دستان گیری؟

۲۲- اورزو ماندین<sup>۱۲۰</sup> شوی تیج خوش رزاند<sup>۱۲۱</sup> خلوتی

دو سحر کوهی یر<sup>۱۲۲</sup> آغوشر بکیرن بائوان<sup>۱۲۳</sup>

ûrezû mândin šavê taj xoš razândà xalvatê  
dû sahar gûhê yar âyûšor bagiron bâ,ovûn

معنی: آرزو مند شبی در باغ زیبای تو خلوتی دست دهد که بازوان من ترا تا  
سحرگاه در آغوش بگیرند.

۲۳- وعده ار دورین به بوسا نو کو<sup>۱۲۴</sup> ها بمدهی

لیک زونرمی<sup>۱۲۵</sup> ک تو وی زار نبخشی رویغون<sup>۱۲۶</sup>

va'ada ar dûrin babûsà nûkova hâ bemdahi  
lik zûnor mi ko to vi zâr nobaxši rûyerûn

معنی: اگر بوسه وعده دارم نیکو است که اکنون بمن بدهی، لیک من میدانم که  
تو بدون زر و برایگان نخواهی داد!

۲۴- ای درو<sup>۱۲۷</sup> شون وعده هوزی دور رورا و عاشقون

پس رون بوژن دوچاشمون شون همیشه او وون

i dorûšûn va'ada hûzi dûr rûr ow âšoquîn  
pas ravûn bûzon do câšmûn šûn hamišâ ôv o vûn

معنی: ای پسرک! عاشقان را بوعده دروغ خواهی داشت تا همیشه خوناب از دو چشمشان روان باشد.

۲۵- ان شکویات باشنور<sup>۱۲۸</sup> مخدوم از ملک رفته

ای میون عاشقون و تو بنواوشت<sup>۱۲۹</sup> غرون<sup>۱۳۰</sup>

on šokûyât bâšnovor maxdûmo az molk rafta o

i miyûno âšoquîno to banû, ûšat ɣarûn

معنی: آن شکویات را مخدوم از ملک رفته بشنود و میان تو و عاشقان غرامت بنویسد (حکم کند)

۲۶- میر مجیرالدین کفی بوش<sup>۱۳۱</sup> دوستاکوم و حیلله سوز

دشمنر کو شیره بوند دول<sup>۱۳۲</sup> همور کاو<sup>۱۳۳</sup> کنون

mir mojiroddin kofi bûš dûstâ kûmo hila sûz

došmanor gu šir abûnd dûlo hamûr kâra (kâva?) konûn

معنی: مجیرالدین کافی دوست کام و حیلله سوز باش! دشمنت اگر شیر باشد اکنون آغل (گوسفند) و انبار میکاود (در آغل و انبار پنهانست؟)

## ۲۷- هارک و از هوزی فتونو کو میون جانکر کنو

پی درن<sup>۱۳۴</sup> زان شیراون<sup>۱۳۵</sup> بغشور<sup>۱۳۶</sup> زاستباندشون<sup>۱۳۷</sup>

hârko vâz hûzi fotûnû kû miyûn jângor konû

pey doron zân šir avûn bayšûro zâsto bândošûn

معنی: هر کرا باز خواهی ميتواند برای تو کمر بچنگ بندد، از آنجهت بغشور  
زاست و بندشان پی دریدن، چون شیراست؟

۲۸۔ ای جو<sup>۱۳۸</sup> معلوم اژنک و سري جو دشمنان کشته ايند  
دات<sup>۱۳۹</sup> مهه ج زیر<sup>۱۴۰</sup> بجستیری کو هیستش بهاون

i ju ma'alûma azonek vaserê jo doşmân koştayînd  
dât mahaj zîro bajestîrî ko hîsteş pahlovûn

معنی: اینجا معلوم است که تات محمد بزرگ بجستیری که پهلوانست، بسیاری از  
دشمن کشته؟

۲۹۔ آن همیشاز سوین<sup>۱۴۱</sup> بج<sup>۱۴۲</sup> جانکوار هر دشمنون  
پیک مانژ<sup>۱۴۳</sup> لاشکرر ژن<sup>۱۴۴</sup> وار دورند دیرون

ân hamîşâ zo sovin boj jângvâr har doşmanûn  
peykmân za lâşgaror zon vârdûrondo diravûn

معنی: همیشه هر دشمن جنگور که از سوین (یا از سوئی؟) برخیزد برای کوبیدن  
آن، لشکر از وار و دیروان دارند.

۳۰۔ لاشکرر آروهتار بجوشن و سپار<sup>۱۴۵</sup> کرون

یاغیر ایوند برهنا شم<sup>۱۴۶</sup> بهپو پور بینیون

lâşgaror arvo hotâr bajowşano vaspâr garûn  
yâyîyor ivond borahnâ şom bapû pûr bîniyûn

معنی: لشکر: آرو و هتار بجوشن و سپر گران است و یاغیت: ایوند برهنه،  
چارق پیا و بینی پرباد

۳۱۔ کیلکوار را وور ز برکشتون<sup>۱۴۷</sup> چودانکین بجانک

آسپرانکون هی هوور<sup>۱۴۸</sup> هیزان جودیون هیون<sup>۱۴۹</sup>



kilkovâr râvûr zo bargoštûn co rângîna bajàng

âsperàngûn hi havûr hizàn judiyûne hayûn

معنی: چون کیلکوار و راوور بابر گستوان بجنک رنگین اند اسپرنگان چون  
جودیان سرگشته، سراسیمه اند.

۳۲۔ آسپر استونند حسود رژک پیوره<sup>۱۵۰</sup> مانده اید

اوهر ویند ژک<sup>۱۵۱</sup> انیشون نیش چشتا<sup>۱۵۲</sup> تا مون

âsperâstûnend hasûdo rožg peyûra mânda, ind

ovharûyend žok anîšûn niš coštâ tà movûn

معنی: مردم اسپرست حسود ورژک پیاده مانده اند، ابهریان شکویند و انیشان  
تا مغان چاشت ندارند (گرسنه اند)؟

۳۳۔ آن سپوآن کاندۀ زان سغ اون<sup>۱۵۳</sup> نونی برد

یون چونوونی وار ژون<sup>۱۵۴</sup> میکی که هانی<sup>۱۵۵</sup> وندشون<sup>۱۵۶</sup>

on sopû,ân kândaye zân sox ovon nûnê barad

yûn co nûnê vârezûn mîgi ko hânê vendašûn

معنی: مردم سپوآن که در آن سگ کنده شده در طلب نان چون آبد یا اگر نانی  
داشته باشند (از فرط تکبر) پنداری که خانی آنها را دیده؟

۳۴۔ ای میون نعمتیشون هی کری<sup>۱۵۷</sup> هوزند او<sup>۱۵۸</sup>

چار زمین بارسون ان بو خورش پیوستشون

i miyûna ne'amatišûn hey kari hûzond avoy

câr zemîno fâresûn on bú xoreš peyvastešûn

معنی: در این میان، نعمتیهای چار زمین و بارسون دم از همکاری میزنند و در عین  
حال بخورش می پیوندند (یعنی بفکر شکمند)؟

۳۵۔ ای شرویون طعومی بومده<sup>۱۵۹</sup> کیستند اوی

چو روجمان<sup>۱۶۰</sup> بال<sup>۱۶۱</sup> اون بیریک<sup>۱۶۲</sup> ژووند (وند؟)<sup>۱۶۳</sup> کو کیون

i šarûbyûne ta'ûmi bûmada kistand avi

cûrvojman bâlo ûn birik zo vondo kûkiyûn

معنی : این سراییهای (?) شکم پرست که مانند چارپا همراه آن بدقواره ازخیل  
کوکیان آمده اند، کیستند ؟

۳۶۔ پی کومیشا کردند ژکو کیون چکار سن<sup>۱۶۴</sup> ز مور<sup>۱۶۵</sup>

ای چغو شاغله<sup>۱۶۶</sup> حنینند<sup>۱۶۷</sup> نی چون<sup>۱۶۸</sup> روژی دونون

pey kumê šàkrond zo kûkiyyûn cekâra son zo mûr

i cox û šâyla hnînanda icun rûzê do nûn

معنی : از کوکیان چون مور چکاری ساخته است که بکامی شاگرد و حنین این  
سک و شغال برای روزی دواناست؟

۳۷۔ وتمی<sup>۱۶۹</sup> وپیرشون چپرو هوی<sup>۱۷۰</sup> ژین ژک شمی

آسپرون<sup>۱۷۱</sup> هیچ نی مکی پولون و شول کین<sup>۱۷۲</sup> ج هرون<sup>۱۷۳</sup>

vôtomi va pîrešûn ciro hovi zin zok šemi

âsperûn hic ni megi pûlûno šulgin jo harûn

معنی : به پیرشان گفتم شما با این شکم برای چه خوابید ؟ آهسته گفت : هیچ مگو ،  
بالان و سرکین خران !

۳۸۔ هیرمک اوژومه و شون<sup>۱۷۴</sup> ویرجماستون دوربو

دشمنر ای آندرو بورن<sup>۱۷۵</sup> چزان جانکون میون

hirmak ow zûma vašûno yar jomâstûn dûr bù

došmanor i ândorû būron eo zân jângûn miyûn

معنی: مردم هیرمک و اوژومه را واگذار و در زمستان بدار! این دشمنت در آن سرما چنان «مغلوب» باشند که در میدان جنگ؟

۳۹- هی گرمشون زان چو بالوسون قومی نوبدیر<sup>۱۷۶</sup>

هومویند اوخر کویندی<sup>۱۷۷</sup> داست و برد و جانکشون

hey karamšûn zàn co bálûsûna qowmi nûpadîr

hûmûyond ûxor kovîndî dâsto bordo jàngoşûn

معنی: از آنجا که اهل گرمشان نیز مانند مردم بلوس قوی ناپذیرند، همانند آخر که دست و برد جنگشان را دیدی!

۴۰- داست و پو وینی بریرا<sup>۱۷۸</sup> هاردو پو والا نکون

داست به پی شستا ژ جون و ژیر بج کار<sup>۱۷۹</sup> موژ<sup>۱۸۰</sup> و وون

dâsto pu vini borîrà hârdô puvâlâ nagûn

dâst bapey şostâ zo jûno zîro bejkâr mowzo vûn

معنی: یینی شان، دست و با بریده خورد و سراپا نگون، بکلی دست از جان شسته و زیر پیکار موج خون «روانست»؟

۴۱- ویندی اجتر مخوان (مخون؟) رانج لوغار<sup>۱۸۱</sup> کووانیی<sup>۱۸۲</sup>

دشمنر می ژوند<sup>۱۸۳</sup> بچو پو زان سیامکوژوون<sup>۱۸۴</sup>

vîndê ojtor moxûn rânjo luğâr kûvâniyê

doşmanor mîzond bacû pû zàn seyâmkûve zavûn

معنی: اشترمخان رنج لاغر کوهانی دیدند، از آنرو سیامک زبون پهای دشمنت چوب میزد.

۴۲- سابرهننا پو برهننا تان سلین<sup>۱۸۵</sup> و لیژمین<sup>۱۸۶</sup>

هی نور هیزانک خز<sup>۱۸۷</sup> هی داست و پو چرکن<sup>۱۸۸</sup> برون<sup>۱۸۹</sup>

sàr borahnà pù borahnà tàn solîno ližmîn

heynavar hizànkò xoz hi dàsto pù cerken barûn

معنی: سربرهنه و پا برهنه، تن لغزان و گل آلود، هی نور راهمچون غزی دست و پا چرکین مبرند ؟

۴۳- کولوون<sup>۱۹۰</sup> باستا پی جانک لاجرم حالشون ام<sup>۱۹۱</sup>

ان سپو<sup>۱۹۲</sup> هیزان<sup>۱۹۳</sup> برک پوشی کنون؟ آنک<sup>۱۹۴</sup> هلون<sup>۱۹۵</sup>

kûlavûn bàstà peye jàng lâjaram hàlšûna em

on sopù hizàn barak pûši konûn ànga holûn

معنی: پشتواره برای جنک بستند لاجرم حالشان اینست، سگ بعلت آن برک پوشی اکنون چانه میخارد ؟

۴۴- دیمشوین<sup>۱۹۶</sup> زیرو<sup>۱۹۷</sup> سپی<sup>۱۹۸</sup> امروسیوی ژ<sup>۱۹۹</sup> ک او

هی باسلنگون کنجنی<sup>۲۰۰</sup> کام<sup>۲۰۱</sup> نمووند هارزمون

dimšúyon zîrù sepi emrù seyûviža ko û

hey ba aslangûn konejnê kàm nomûvand hàr zamûn

معنی: رویشان دیروز سپید و امروز سیاهست، کسانی که باسلنگون هرزمان کاری ناپخته انجام دادند

۴۵- هارنفاس وژر<sup>۲۰۲</sup> دوو<sup>۲۰۳</sup>م لغ<sup>۲۰۴</sup> اوهر بچونوا<sup>۲۰۵</sup>

ژک بزوری کندا و<sup>۲۰۶</sup>ون پی واتین<sup>۲۰۷</sup> زان خودمون

hàr nafàs vεzre dovûm loγ ûmara ba cûna vâ

zak bazûri kandà vûn peyvâtiyon zàn xûdemûn

معنی: هرنفس و زردوام بشانه عمر لنگ باشد که پس ازخفتن خون آنخادمان را بزاری ریخت ؟

۴۶- بعد کشتنشون بوژند<sup>۲۰۶</sup> ها<sup>۲۰۷</sup> و هشت<sup>۲۰۸</sup> و صومعا

آن برند بهار اودون<sup>۲۰۹</sup> بیکونه و خویشاچوون<sup>۲۱۰</sup>

ba'ado koštanšûn bûžond hâvo hešto sowma'a

ân barand bahâr avûn bigûna vo xišâ covûn

معنی : بعد از کشتشان، خاک و خشت صومعه میبوند و بهر فصل بیگانه و خویش خوردنی (یا حلوا؟) میبرند.

۴۷- نه هما بهار نبو آن<sup>۲۱۱</sup> بارده چون پیر یقین

پیک جون کر<sup>۲۱۲</sup> نو کلی یون کو و میشی رج جون

na hamâ bohâr nabû,ân bârda con pîror yaqîn

peyke cûn kar nowgolê yûn gûvmišê ro jo jûn

معنی : نه هر بهار چون پیرار، بناگاهان نو کلی چون پیک گاونر یا گاومیشی را از جان برده؟

۴۸- هارک اوتو وارنیت<sup>۲۱۳</sup> بو بون کرودیم<sup>۲۱۴</sup> ترشوا

مول و ملکش هیستون و پس هیزامک<sup>۲۱۵</sup> کر دوش اون

hârko û tow vârnîyot bù bûn ko rûdimtar šovâ

mûlo m.olkoš histûno pas heyzâmak kar dûšo ûn

معنی : هر کس مطیع تو نیست، باش که سرافکنده تر شواد؛ مال و ملکش بگیر و هیزم بارش کن؟

۴۹- زمنی بنشین بتخت و جوده<sup>۲۱۶</sup> و شاهرا بسوز<sup>۲۱۷</sup>

د حسود اوین بیون<sup>۲۱۸</sup> زان چوروا هاردان<sup>۲۱۹</sup> برون

zamanê benšin bataxto jûda vo šârâ basûz

do hasûd ûyon ba bûn zân cûrvâ hârdân borûn

معنی: زمانی بتخت بنشین و جاده و شهرها (یا شاهراه) بساز و تا حسود باقی  
نماند، چون چاروا آنانرا ازهرجا بران .

۵۰- هولو<sup>۲۲۰</sup> هولو خوش بهار<sup>۲۲۱</sup> و خوش بیوش و خوش بنوش

کج حسود و نشون تن و جون اشت<sup>۲۲۲</sup> و ا تا دوستون

*hûlû hûlû xoš bahâro xoš bapûšo xoš hanûš*

*koj hasûdûnšûn tano jûn eštâ tâ dûstûn*

معنی: اکنون خوش بخور و بیوش و بنوش کسه دشمن تو، جهان بدوستان  
وا گذاشت ؟

۵۱- جمادیها<sup>۲۲۳</sup> او مرندون<sup>۲۲۴</sup> شعر جزلیتره وژون<sup>۲۲۵</sup>

مانده ای مزرعاج مزروع مسکون زن<sup>۲۲۶</sup> تمون<sup>۲۲۷</sup>

*jo mādihâ ow marandûn še'are jazlitra vožûn*

*māndaye ê mazra'aj mazrû'o maskûn zen tamûn*

معنی: کسیکه از مزرع و مسکون زن (دریک مزرعه) باز مانده، بمرند از  
مدیحه شعر خوبی ترا گویان است ؟

۵۲- اوژ<sup>۲۲۸</sup> ای دیه<sup>۲۲۹</sup> آن اهورین<sup>۲۳۰</sup> روستا اوردی<sup>۲۳۱</sup> بنظم

لیک معنی نوبدوره نیک روشن زانک أون

*owže (ûžê?) i dih ân ohûrin rustâ ôvârdê banazm*

*lik ma'ani now badûra nîk rûšân zânko ûn*

معنی: عوض این زبان، زبان روستای اهار را بنظم آورده ام ولی مانند آن، معنی  
نونیک روشن دارد .

۵۳- ای ملک هیچ کی بأن معنی قصیده ووته<sup>۲۳۲</sup> نی

باشنوی زونم کونیک زونی توجن<sup>۲۳۳</sup> شاهر زوه و<sup>۲۳۴</sup>

ey malek hij ki ba'an ma'ani qasida vûta ni

bâšnovi zûnon ko nik zûni to jan sâhra zovûn

معنی : ای ملک! هیچ کس باین معنی قصیده نگفته، بشنوی که میدانم تو زبان این شهر را خوب میدانی .

۵۴- صایره ج دیه و دو قلعاك مان بنظم او وارده

هار دهی هیستی بمعنی انی<sup>۲۳۵</sup> جز نومشون

-âyeraj diho do qal'âk mæn banazm ûvârdayê

hâr dehê hîsti ba ma'aniyyê ani joz nûmešûn

معنی : زبان صائره و دو قلعه که بنظم آورده‌ام، هریک برخلاف نامشان بمعنی غنی هستند (یا هریک بنام دیگری جز نام خود هستند؟)

۵۵- سارورا جون مان ولایت جمله اوواردی بنظم

تو بعدل و روستی ضبطی بنه جن<sup>۲۳۶</sup> شهر یون<sup>۲۳۷</sup>

sârvarâ con mæn velâyat jomla ûvârdi banazm

to ba'adlo rûsti zabtê baneh cen šâhriyûn

معنی : سرورا! چون ولایت ما را بنظم آورده‌ای، برای شهریان بعدل و راستی قاعده‌ای بنه؟

۵۶- گوش او دورو جو مسکینون بکاغم خورکی

ده (دو؟) همیشا بوند و جونر روژو شاو هونانند (ند)ون<sup>۲۳۸</sup>

gûš ow dûro jo meskinûn bakâ ramxûragi

du hamišâ bund va jûnor rûžo šâv hûnândavûn

معنی : گوش فرا دار و از مسکینان عمخواری کن، تا همیشه روز و شب بجان تو دعا گو باشند .



۵۷- د'و'، فلك بور<sup>۲۳۹</sup> و کوکب ون<sup>۲۴۰</sup> عنوصر پویدور<sup>۲۴۱</sup>

دولت و اقبیل جوتو پویاننده (نده) و حکمررون

dù falak bûra va kowkab van anûsor pûydûr

dowlato eqbîl jo to pûyânda vo hokmor ravûn

معنی : تادرفلك ستاره و این عناصر پایدار است، دولت و اقبال تو پاینده و حکمت

\*\*\*

روان باد .

ب- قصیده دوم : این قصیده حاوی ۲۹ بیت و در بٹ و شکوی سروده شده و

با اینکه زبان آن از حیث مفاهیم و تغییرات صوتی و حرفی تا حدی شبیه بزبان قصیده اول است، تفاوت‌هایی نیز با آن دارد، از قبیل :

۱- در صرف مضارع علامت سوم شخص مفرد « ê » آورده شده : بی-کشی

دهی... (واستثنائاً در یکی دومورد بجای « بی » « بو » آورده) در صورتیکه در قصیده

اول علامت سوم شخص مفرد « u » است : بو-کنو-فتونو

۲- علامت استمرار غالباً در این قصیده « a » میباشد : اکرند-اوون-و در

قصیده اول « می » بکار رفته

۳- بعضی لغات در این قصیده بصورتی غیر از صورت قصیده اول است مانند :

میو=هیوه ، گون=جان ، روژوور=روزگار ، کر=پسر ، هاستن=

خواستن، ژرن=زدن، هور=خور (از خوردن) ، یه=یک که بترتیب در قصیده اول:

موو-جون-رووگار-رور-هوزدن-ژندن-هار و ای دیده میشود .

۴- علامت نسبت مصدری در این قصیده « a » است. مانند: مسته=مستی. و در

قصیده اول « û » آمده : خوواردهو=خووردهی (زم دادن) .

۵- علامت اشاره در این قصیده غالباً:  $e = \text{این}$  و  $o = \text{آن}$ . و در آن يك بیشتر  $an = \text{این}$  و  $\hat{u}n = \text{آن}$ ، آمده.

۶- اسامی دهاتی که در این قصیده آمده بکلی غیر از اسامی است که در قصیده اول دیده میشود.

۷- اختلافات دیگری نیز موجود است که در ضمن شرح قصیده ملاحظه خواهید فرمود و این اختلافات نشان میدهد که دو قصیده از یک نفر نیست و اگر هم فرضاً از يك گوینده باشد لا اقل مربوط بیک لهجه نمیشود و بدو لهجه نزدیک بهم سروده شده با این فرق که در لهجه اولی در مورد صرف افعال اثراتی از زبان لری موجود است و از حیث لغت به تاتی گرینگان نزدیکتر میباشد، در حالی که لهجه دومی از حیث صرف افعال کاهلاشمالی است و با احتمال میتوان آنرا از گویشهای آذری دانست؛

اینك قصیده:

۱- کر<sup>۲۴۲</sup> سیوه<sup>۲۴۳</sup> مان چووونین ژجفو جو روژ وورده.  
د فکا<sup>۲۴۴</sup> کشی بغصا فلکم زنو بزورده.

kore siva, mǎn co vûnin žo jafû jo rûžvûra

do fakà kešê lağossà falakom zo now bazûra

معنی: ای پسر! چون سیمای من (یا نصیب من؟) از جفای روزگار خونین است، فلکم از نو آهنگ ستم دارد تا فاقه بغصه کشدم؟

۲- هموون بسوژ کورا من و کوره جوادلوو

نه کمان بهیج لوژی<sup>۲۴۵</sup> نیه تون<sup>۲۴۶</sup> جو هیج کور

hamavùn basûž kûrà mano kûra,ê jo ûlûv

na gamàn bahij lûzê niya tun jo hij kûra

معنی: همگانرا کارساز است ولی من با کوره‌ای از آتشم، نه گمان بجیفه‌ای دارم  
و نه توان هیچ کاری.

۳- دل و گون جمان بدشتی<sup>۲۴۷</sup> ژجراحتا و داردا

کججراحتون و داردون نه مرا مه<sup>۲۴۸</sup> و دوره<sup>۲۴۹</sup>

dolo gûn jomán badošti zo jarâhatà va dârdà

ko jarâhatûno dârdûn na marâ meha vodûra

معنی: دل و جان من از جراحته‌ها بدرده‌ها داشتی که جراحته‌ها و درده‌ها نمیخواهند مرا  
و اگذارند؟

۴- چمنش وجود نوها<sup>۲۵۰</sup> «کو» بغم ژرا<sup>۲۵۱</sup> فضوبی

ژجهت او هراسم نی (هراسم؟) نفسی ژرا بسور<sup>۲۵۲</sup> «ه»

comanoš vojûd nevhà ko bayam zarà fazû bê

zo jahat ova harâsom nafasê zarà basûra

معنی: چون وجود من نمیخواهد که نضا غمزده باشد، از آنجهت بهراسم که  
نفسی بناله بزنم.

۵- نه «و» لذتی ججوتم<sup>۲۵۳</sup> ژ گمان بهیج مقومی

نه قرورو صبر روزی نه شویره هان وهوره<sup>۲۵۴</sup>

na va lazzatê jojûtom zo gamàn bahij mgoûmê

na qarûro sabra rûzê na šovira hâno hûra

معنی: نه مرا لذتی از گمان جود بهیج مقامی است، نه روزی صبر و قرار دارم و نه  
شبی خوان و خوراک.

۶- «ژ» شاهره» شاهر باندین کو اوتسین<sup>۲۵۵</sup> خندق

با قلعیین برندون کو آستین<sup>۲۵۶</sup> بوره<sup>۲۵۷</sup>

ažo šàhro šàhrbàndin ko va útêsina xandaq

ba o gal'ayin barandùn ko va âstine bûra

معنی: از آن شهر و شهر بند که خندق آتشین دارد مرا بقلعه ای میبرند که در

آستانه بیراست ؟

۸- شوه» مین ژویر<sup>۲۵۸</sup> بکلی اجو مهر وون رفیقون

که کردند بصدق دعوی همیم بیور و غوره

šova minžavir bakolli ajo mohrovùn rafiqûn

ko kerond basedq da'avi hamayom bayûro γûra

معنی: از آن مهربان رفیقان بکلی منزجر شده ام که همه بصدق دعوی میکنند که

یار غارند !

۸- وسمی<sup>۲۵۹</sup> غمان لیکن ژ غم ژ واس غمی نی

ژ غم غم کو دورین ژ لقمو چو غمکسوره

vasemi γamâna likan žo γamom žo vâs γamê ni

žo γame γamom ko dûrin žo loqû co γamgosûra

معنی: برای من غمهاست ولی از زیادی غم غمی نیست، غم آن دارم که دور از لقا

غمگسارم چیست .

۹- نی قوصدی جو مشفق د بشو و گو<sup>۲۶۰</sup> جمان کو

بدهی خبار جو حال و جو خلخی نکور»

niya qûsedê jo mošfeq da bašûvagû jomàn kû

badahê xabâr jo hâlom va jo xalloxi nogûra

معنی : مرا در رفتن و گفتن قاصدی مشفق نیست کہ از عالم بنگار خلغی  
خبر دهد .

۱۰۔ بنصیحتش بووژی کہ بان بالا نک طبع

و سه هارریون<sup>۲۶۱</sup> جو سید زامک<sup>۲۶۲</sup> تیر جری شکوره<sup>۲۶۳</sup>

banasihatoš bovûzê ko ba,an balà naka tab'a

vasa harrayûn co seyd zâmoka tir cerey šokûra

معنی : بنصیحتش بگوید کہ باین بالا خومکن، بس است آزار چون صید زخمی است  
ترا چه رای شکار است ؟

۱۱۔ چو مرود وعدہ تو وو دورا<sup>۲۶۴</sup> وفو کا

چو کشی ازورہ<sup>۲۶۵</sup> تو بعذاب جو انتظارہ

co morûda va'adaye to va ve'ûra, a vafû kâ

ce koši ažu raye to ba azûb jo entozûra

معنی : چون مراد وعدہ تست، بمدارا وفا کن. چرا کشی کسی را کہ در راه تو بعذاب  
انتظار است ؟

۱۲۔ امتان<sup>۲۶۶</sup> زکبرو نخوت بجمول و مول چو نوزی

کو نہ مولیہ بدایی نہ جمول پویدورہ

ame tãn zo kebro nexvat bajamûlo mùl ce nûzi

ko na mûliya badonyi na jomûl pûyodûra

معنی : بر من از کبر و نخوت، بجمال و مال چه نازی؟ کہ مال و جمالی بدنیا پایدار  
نیست .

۱۳۔ بمثل رزیوہ دنیی چیمہ عمر میووو (و؟) دورش

چو جوونی عہدہانی<sup>۲۶۷</sup> زرسو<sup>۲۶۸</sup> جو میوو دورہ

bamasal razê va donyi ciya omr mîvo dûroš

co jevûni ahda hânîž rasû jo miv va dûra

معنی: بمثل دنیا باغی است و عمر میوه و درخت آن و چون عهد جوانی باشد، میوه رسیده گوارا بدرخت است.

۱۴- نکری امان بان راز ژرسو جو دور هرگز

دسرش ببوغبورین بلو جو بارزوور»<sup>۲۶۹</sup>

nakerê amàn ba on ràz zo rasu jodûr hargoz

da saroš ba bûy bûrine balû jo hârzovûra

معنی: میوه رسیده را هرگز بر درخت امان نیست، سسرش در باغ بلای برزگر بارانست؟

۱۵- نه ان رزای» سوئی ژکیو<sup>۲۷۰</sup> بان رزاند

یه جلووتی<sup>۲۷۱</sup> خزون یه طرووتی بهور»<sup>۲۷۲</sup>

na ba on razâya sù,êza ko bû ba on razàndà

ye jalûvatê xozûna ye tarûvatê bohûra

معنی: نه بآن درختها سودی است که در آن باغستان بجلوه ای خزان و بطراوتی بهار است؟

۱۶- چمنش بان رزاند باجو عمر دور وونی

جو غمون تو ارك هاشتا اثری جو برك و بور»<sup>۲۷۳</sup>

comanoš ba, on razàndà bajû omr dûra vûni

jo ʔamûn to arko hàštà asarê jo bargo bûra

معنی: اگر غمهای تو اثری ببرک و بار درخت نهد، چون من در آن باغ عمر خونین دارد؟

۱۷- جوشمی کو و خراوی<sup>۲۷۲</sup> جمن ان چو عمر بوقی

دبای سراندوری فلکم ژوی قرورده<sup>۲۷۳</sup>

jo šemi ko vû xarâvi jo man once omra bûqi

do ba i sorâ nadûrê falakom zo vi qarûra

معنی: از شما که خراب کنی عمر باقی مانده مرا تا در این سرا فلکم

بیقرار ندارد؟

۱۸- برهین ژچرخ و اختر کونی بطولعاند

خللم چم مسیر<sup>۲۴۴</sup> و ضررم<sup>۲۴۴</sup> چو مدورده<sup>۲۴۴</sup>

barahîn zo carxo axtar kovani batûle'ândà

xalalom come masîro zararom cove madûra

معنی: از چرخ و اختر برهم که در طالع خلل از خم میسر و ضررم از چم

مدار نباشد.

۱۹- نه چورس کور بی هج<sup>۲۷۵</sup> نه طبولغ بماهان<sup>۲۷۶</sup>

نه بسیر بین چو بنج<sup>۲۷۷</sup> و نه باند بین چو شورده<sup>۲۷۸</sup>

na co vos kura beye haj na tobûlaça bamâhân

na ba seyra bin co bonjo na ba bânda bin co şûra

معنی: نه چون خس برای گل بکارم و نه چون تپاله بدرد زنبور عسل می خورم و نه

بسیلبن چون ریشه و نه به بندبان (جای بستن اسب و الاغ) - چون شبدرم (یعنی

از بی مصرفی بدرد هیچ کاری نمی خورم و کسی در اینجا ارزشی برای من قائل نیست!)

۲۰- نحو(نجو) قدس عالماندا نجو عقل نور پورین<sup>۲۷۹</sup>

اکرین یکون<sup>۲۸۰</sup> تموشو چو بتوی مرغزوره



na jo qods âlamândà na jo aql nûr pûrin  
akerin yakùn tamûšû ce batûye marɣ.zûra

معنی: نه در عالم قدس و نه از نور عقل پر، از نزدیک مینگرم که چه در داخل  
مرغزار است!

۲۱- نه زمونه و نه اختر اکرنه بمان تحکم

نه جو دهر قهر وینین نه جو چرخ و دهنوره<sup>۲۸۱</sup>

na zamûna vo na axtar akeron bamàn tahakkom

na jo dahr qahr vinin na jo carxe vadnohûra

معنی: نه زمانه و نه اختر بن تحکم میکند، نه از دهر قهر می بینم و نه از چرخ  
بد نهاد.

۲۲- کو نوبتی جو چشردژ زخمه و جو صور

بدمی و مان ژ تارا بدمی دهستگور»ه»

ko va nowbatê jo cošrôdaža zaxma vo jo sûra

ba damê va mæn zo târâ badamê da hasgûra

معنی: که زخم من گاهی از چشردژ و زمانی از صور و تارا و دمی از  
هستگور است.

۲۳- جو عجب زمونه و کو بعکس بهرمور

به شوونه و وارک<sup>۲۸۲</sup> به وهوی استووره

ce ajab zamûna,ê va ko ba'aks bahra mûra

ye šovûna,iyyo vârak ba vohûy ostovûra

معنی: عجب زمانه ایست که سهم من از عکس يك شبانه است و بهره آن به وهوی  
محول است؟

۲۴۔ «چو» نه هيج اهل «و» اووی<sup>۲۸۳</sup> بله کودنون و گولون

چو مرود جو روون نهج بخت اوویور»ه

ce na hij ahlo ûvê bela kowdanûno gûlûn

ce morûde jû ravûna neja baxte ûvo yûra

معنی: چون از این قبیل کودکان و گولان هیچ کس و کاری نیست، چه قصد جارفتن و چه بخت کس و یاراست؟

۲۵۔ اتنون کو خیر<sup>۲۸۴</sup> نینو ژ<sup>۲۸۵</sup> زمونه «شون» توقع

بمنستبند<sup>۲۸۶</sup> کو تریوک ژ دهان چلی<sup>۲۸۷</sup> جو مور»ه

otanûn ko xeyra ninû zo zamûna şûn tavaqqo'a

bamonostabond ko teryûk za dahàn colê jo mûra

معنی: کسیکه ناخنی خیر از زمانه توقع دارد، بدان ماند که برای تریاک دهان مار فشارد؟

۲۶۔ جو(چه) حرام جماعتیوند کو بایو<sup>۲۸۸</sup> «و» نینشون<sup>۲۸۹</sup> هان

بنفوق هامنشین بچ دیو کور و بور»ه

ce haràm jamâ'atê vond ko bo îvo nîneşûn hàn

ba nofûq bâmnaşîno bejo div kûro bûra

معنی: عجب نابکار جماعتی هستند که بخانه و آشیانه شان، با نفاق همنشین و بادیو کار و باراست؟

۲۷۔ ژ غرورشون ماسته<sup>۲۹۰</sup> ژ اجل خمورشون بو

ز (ژ) ك هيج کيژ<sup>۲۹۱</sup> کاردا نیه ماسته وی خمور»ه

zo ɣorûreşûna masta zo ajal xomûreşûn bû

zo ko hij kiž kârdâ niya masta vi xomûra

**معنی:** از غرورشان مستی و از اجل خمارشان باشد و آنچه را کس نکرده مستی بی خمار است (یعنی همه میمیرند) ؟

۲۸- تنشون ژ سار کرون و بصروط سار بالانگی

کو چو پور کبر و لانگ ژ کوونه بو چو بور»ه

tanešûn žo sâr garûno basorût sâr balângi

ko co pûr kebro lãnga žo kovûna bû ce bûra

**معنی:** نشان از سرگران و بر سر پل صراط میلنگد که چنین پر کبر و لانگ از کدام طایفه است و چه بار دارد؟

۲۹- بخور<sup>۲۹۲</sup> کونی خبر شون ژک ماردی پی و بارده

بمحضور چو انبیوئی چو (جو) خووی شارمسور»ه

bovovû ko ni xabašun ža ko mârda pey vabârda

bohozûr co anbiyûyê jo xovûy šârmesûra

**معنی:** بخدا که خبرشان نیست آنچه را مرده پی برده ، محضور چون انبیاء از خدا شرمسارند ؟

## توضیحات راجع بلغات

۱- rûra = بـسـرك ( همـریـشه: رود و رودك - کردی: روله )

۲- taj = ( «ت» ضمیر + «ج» علامت اضافه ) = از آن تو

۳- bardûn = وا گذاشتن و اهمال ( کردی: بردان )

۴- râmakûn = محرف «لامکان» بی سامان و سرگردان

۶- ošq+or = عشقت ( در اینجابه های مختلف آذری ، چنانکه در سابق گفته شده

«ن» خطاب در حالت اضافه به «ر» تبدیل میشود)

۷-  $târe + min =$  (تاره = «تهره» بمعنی غم و غصه و تلخی. «آذری: تهر» + «این» نسبت)

تذکر: در این اشعار در مواردیکه آخر کلمه فتحه کوتاه و یا کشیده باشد

«این» نسبت بصورت «مین» آمده: تارمین - الولامین - و در سایر موارد «این» بکاررفته:

شارمین - تارین (سیاه). سلین. لوین و امثال آن.

۸-  $bûn =$  (سوم شخص جمع مضارع از فعل بودن) = باشند. صرف این فعل در

مضارع چنین است: اول شخص:  $bim - bin$ . دوم شخص:  $bind - bi$ . سوم شخص:

$bun - bu$  (bund و bon).

و اما در قصیده دوم چنانکه خواهیم دید این فعل چنین صرف شده: اول شخص:

$bim - bin$ . دوم شخص:  $bind - bi$ . سوم شخص:  $bend - bê$ .

۹-  $bândavûn =$  (بنده = بسته + اون = «آن» نسبت) = اسیر. بسته.

۱۰-  $tak =$  («ن» ضمیر + «ك» موصول) = تو که

۱۱-  $hizânko =$  (هی = هم + زان = سان + که) = همچونکه.

تذکر: این کلمه در مواردی هم بصورت  $zân$  و  $zânk$  آمده.

۱۲-  $joyâr =$  جگر (رازی: جغور)

۱۳-  $soy =$  سنك (هرزنی: ser).

۱۴-  $varzira =$  ورزیده (تبدیل «د» آخر که مسبوق به حروف صدا دار باشد، به

«ر» در لهجه های مختلف آذری معمول است)

۱۵-  $avû =$  (a + و) = میشود، میباشد.

صرف این فعل نیز در هر يك از دوقصیده بترتیب مانند:  $hu$  و  $bê$  میباشد.

۱۶-  $šârm + in =$  (شارم = شرم + ین) = شرمگین.

۱۷- amûžandi + ro = ( آموزندى = آموزندگى + «ر» مفعولى ) = آموختن را .

۱۸- bûžinad = ( سوم شخص مفرد مضارع از فعل bûžindan = گزیدن ) =

بگزیند .

۱۹- vâs = بس . بسیار .

۲۰- jâs (مخفف: جاهست - کردی: جاس) = سزاواراست - بجاست .

۲۱- zâldûrû + za = ( زالدورو = زرد آلو + «ژ» = «ش» ضمیر + «a» ربط ) =

زرد آلویش هست .

۲۲- erûk = هلو؟ (درپهلوی: aluk)

۲۳- za, and = زنج = ذقن؟

۲۴- mûv = میوه . درقصیده دوم بصورت miv آمده .

۲۵- dor - همچو بنظر میآید که این کلمه ترکی و علامت ربط و بمعنی «هست» میباشد؟

۲۶- šira = عصاره میوه جات - شهد ( در زبان امروز : شیره )

۲۷- cestar = ششتر؟

۲۸- bašîrinû = ( سوم شخص مفرد مضارع از فعل bašîrindan = بشولانیدن ) =

برهم زند

۲۹- botûn = یکباره ، بکلی ( کردی: betûn - این کلمه ترکی است )

۳۰- nir + ha = ( نی + «ر» خطاب + ha بمعنی هست ) = نه ترا هست

۳۱- va = باشد ( رك ذیل شماره ۳۲ )

۳۲- hešm + vû = ( هشم = خشم ، پهلوی: hišm + «و» = بو ) = خشم باشد

تذکر - همچو بنظر میآید که درمواقع تردید bu و درغیر اینصورت vu (و گاهی

va) بکار میرفته و نظیر آن درلری قدیم نیز معمول بوده که درافاده یقین vê و درغیر آن

bê مستعمل است (رك مقاله فہلویات لری)

۳۳۔ veybi = (امر استمراری از فعل بودن) = میباش

۳۴۔ dû = تا (در آذری: dâ) - گاهی در تخفیف بصورت do آمده - مخصوصاً در

قصیده دوم

۳۵۔ rûvegâr = روزگار

تذکر - در قصیده دوم این کلمه بصورت rûzvûr آمده .

۳۶۔ voy = خوب (در يك لہجہ نیمہ آذری vey) <sup>۱</sup>

۳۷۔ movân = فعل نمی از vândan = پنهان کردن ؛ (کرماجی : von بمعنی مخفی

و ناپیدا)

۳۸۔ kâvšan = زمین های مسطح اطراف ده که بمرز دیگری منتهی میشود -

چمنزار (در کردی و آذری kowšan)

۳۹۔ anbân + dor = (انبان = انباشته + «در» بمعنی «هست» - ترکی) = انباشته است

۴۰۔ alûlâ + min = (الولا = الاله + «مین» نسبت) = لاله زار (رك ذیل شماره ۷)

۴۱۔ ânjo = (آن «اشاره» + «ج» مخفف «جا») = از آنجا که

۴۲۔ da-borin = (د = در + برین = بیرون) = در بیرون

۴۳۔ najto = سوم شخص مفرد ماضی مطلق از فعل jotan = جستن) = نجست ؟

۴۴۔ ânda = اندر (هرزنی: ânda)

۴۵۔ ârs = (در تبریزی قدیم: ars و در اشعار شیخ صفی: asr) = اشک

۴۶۔ bûzon = (سوم شخص جمع مضارع از ریشه buz = باش) = باشند

۱۔ هرמידون که گیتی وی نوائی هرמידون که گردون و دهموژی (رك: جنك

خطی شماره ۹۰۰ کتابخانه مجلس ص ۵۰۳)

تذکر - کلمه buž بصورت buš و boj نیز بکار رفته (رک: شماره ۱۳۱ و ۱۴۲)

۴۷ - pūr = پر (در آذری: pur)

۴۸ - šav = شب (گرینگان: šav) - در قصیده دوم šow آمده

۴۹ - ara = اینجا؟ (گیلکی: ira - کردی: era)

۵۰ - gorû = گریه (کردی: geri)

۵۱ - bârda = (سوم شخص مفرد ماضی اخباری از فعل bârdan = بردن) =

برده

۵۲ - ândamîrâ = همچو بنظر میرسد که این کلمه و همچنین کلمه horlû در مصراع

قبل اسامی محل باشند؟

۵۳ - bixva = بیخود، بی علت

۵۴ - bo + rož = (بو = این «ترکی» + رژ = رج، رده) = این صف؟

۵۵ - vâ + tayen = با تواند

۵۶ - rânj + ovyar + ê = (رانج = رنج + اویر = آور + «ی» وحدت) =

رنج آوری

۵۷ - bon = باشند (رک شماره ۸)

۵۸ - tiro + rû = روی ترا

۵۹ - hošg - خشک (گرینگان: hešg - وفس: hošg)

۶۰ - vi + tow = بی تاب

۶۱ - lovin - (لو = لاو = حيله «رازی ولری: لاو» + in «نسبت») = حيله گر

۶۲ - târin = (تار + بن) = سیاه

۶۳ - mižavûn - (میژک = مژه + «آن» جمع) = مژگان



۶۴ - tow + eš - ( تو = تاب + «ش» مصدری ) = توانائی، مقاومت

۶۵ - tûz - تاز = تند و تیز ( زند : تیز )

۶۶ - vûn - خون ( گریندگان : وون )

۶۷ - kârda, i ( دوم شخص مفرد ماضی نقلی از فعل kârdan = کرده‌ای )

تذکر - مضارع این فعل از «کر» و امر و نهی آن بصورت «کا» و «مکا» آمده

۶۸ - zen = ( in + zo «اشاره» ) = از این

۶۹ - kûlo + pey = ( کول = شانه + پی = پا ) = دست و پا

۷۰ - ûmîm = ( اول شخص جمع ماضی مطلق از فعل ûmiyan = آمدن «گریندگان» )

اومین « = آمدیم

۷۱ - ûn = هون = هوم = قربانی؟ ( هوم = قربانی که آنرا میسوزانند - نفیسی )

۷۲ - pâr kûš + i = پر خاش

۷۳ - vijni = ( دوم شخص مفرد مضارع از فعل vijniyan = گزیدن «از ریشه

بهلولی vezan» ) = بیازاری - صدمه زنی - بگری

۷۴ - vozn = زدن ( از قبیل چادرودهنه کردی، vazin )

۷۵ - xû + var + dah + û = ( خو = رم و ترس + ور + ده «اسم مصدر از دادن» + û =

«آ» علامت نسبت مصدری ) = رم دادن

تذکر - در کردی نیز «خو» بمعنی ترس و رم آمده - در نیریزی قدیم نیز،

â = ی «نسبت» است ( در اینجا û ) - در قصیده دوم این علامت بصورت «a» موجود است

۷۶ - vorzi = ( دوم شخص مفرد مضارع از فعل varzidan = ورزیدن ) = ورزی

۷۷ - kûm + ê = کامی

۷۸ - margin = ( مرگ + «ین» نسبت ) = مرگ آور

۷۹. makâ = مبادا (کردی: مکا)

۸۰. kânni + m = (کائی = دوم شخص مفرد مضارع از فعل kânnian = برکنند)

«گرینگان: کاندین» + «م» ضمیر مفعولی = بکنی مرا

۸۱. ravûn = روان

۸۲. tatûr + ûn = (تتور = تاتار + اون = «آن» جمع) = تاتارها

۸۳. zûlmen + a = (ظولم = ظلم + en نسبت + «a» ربط «هرزنی: ظلمن») = ظالم است

۸۴. vimûr = بیمار

۸۵. avûn = آنها

۸۶. ê + var + û = (ê = يك + ور = پهلو + «u» ربط) = یکدنده است

۸۷. sar kaž = سرکش

۸۸. dun = گریزند - رمنده (کردی: downa) = دوان؛

۸۹. vâr = هست (ترکی؟)

۹۰. rok = خشم و سماجت (کردی: rok)

۹۱. ovçûn + i + yê = افغانی

۹۲. miš = غم (رازی: میش)

۹۳. zi = زی «بسوی»

۹۴. xâj = محرف «خاص»

۹۵. gireftê = (سوم شخص مفرد ماضی اخباری از فعل gireftan = گرفتن) =

گرفته

۹۶. a + dûl + ûn = (a = ب + dûl = زلف «آذری: دال - غربتی: والی» + ûn علامت

جمع) = بزلفان

۹۷۔  $\text{nohûzê} = (\text{سوم شخص مفرد مضارع منفی از فعل } \text{hûzdan} = \text{خواستن}) = \text{نخواهد}$

۹۸۔  $\text{ey} + \text{hâ} = \text{ey} = (\text{اگر} = \text{آذری مراغه: } \text{ey} + \text{ها} = \text{هست}) = \text{اگر هست}$

تذکر - «ها» در این زبان علاوه بر معنی فوق، حرف اضافه بمعنی «ب» و «تا»

وعلامت انتباه و تحریک نیز هست و بمعنی «خاک» نیز میآید

۹۹۔  $\text{azûrvûr} = \text{آزادوار} = \text{آزاده}$

۱۰۰۔  $\text{bûrmân} = (\text{بور} = \text{زبون و بیچاره و سرافکنده و تباه} + \text{مان} = \text{مصدری}) = \text{در}$

حال سرافکندی و تباہی

۱۰۱۔  $\text{vin} = (\text{امر از فعل } \text{vindiyan} = \text{دیدن} = \text{گرینگان: } \text{vendiyan}) = \text{به بین}$

۱۰۲۔  $\text{aqâb vâ'y se'a} = \text{عقب} = \text{«سه» او} ; - (\text{«سه» بعلت تکیمه ای که روی حرف آخر آن}$

شده بصورت سع درآمده؟)

۱۰۳۔  $\text{vad} + \text{zovûn} = \text{بدزبان} = \text{عیب جو}$

تذکر - «عقب سءاو بدزبان چهاراست» چنین معنی میدهد که اگر فرضاً او

سه عیب داشته باشد، بدگو چهارعیب برای او می‌شمارد - جمله فوق در موردی بکار

میرفته که می‌خواسته‌اند بدنامی و رسوائی کامل کسیرا بیان کنند؟

۱۰۴۔  $\text{hû} + \text{ru} + \text{yê} = \text{خوبروئی}$

۱۰۵۔  $\text{ow} = \text{به} = (\text{کردی: او})$

۱۰۶۔  $\text{hi} + \text{ba} + \text{a} = (\text{هی} = \text{هست} + \text{ب} + \text{ا} = \text{این}) = \text{هست باین}$

۱۰۷۔  $\text{šeytâ} = \text{محرف شیدا؟}$

۱۰۸۔  $\text{gar} + \text{oz} = \text{اگرش}$

۱۰۹۔  $\text{givar} = (\text{گی} = \text{جان} = \text{آمره: گی} + \text{ور}) = \text{جانور}$

۱۱۰۔  $\text{is} = \text{انسان} = (\text{کردی: عیس})$

۱۱۱ - miyûn = میدان (کردی: میان)

۱۱۲ - sarây + en = سرایم

۱۱۳ - vûj = بوس

۱۱۴ - conû = چنان

۱۱۵ - vîraj + a = (ویره = آموخته «کردی: فیر» + ج = جا + «ربط») = جا  
آموخته است؟

۱۱۶ - nahrûs + pey = مهراس برای ...

۱۱۷ - lonw = لون «رنک» - یا محرف lowm «ملا مت»؟

۱۱۸ - lovâz = محرف «لغاز»؟

۱۱۹ - ba + hârd = بخورد (از فعل hârdan «گریندگان نیز: هاردن»)

۱۲۰ - ûrezû + mând + in = (اورزو = آرزو + مند + «ین») = آرزو مند

۱۲۱ - razânda = (رز = باغ «وفس و آشتیان: رز» + آندا = در) = درباغ

تذکر - درقصیده دوم «رزاندا» و «رز» بمعنی باغ و «راز» درمورد «درخت»

یا «تاک» بکاررفته

۱۲۲ - yar = در «حرف اضافه»

۱۲۳ - bâo, vûn = باهوان = بازوان؟ (تهرانی: باهو)

۱۲۴ - nûkov + a = نیکواست

۱۲۵ - zûnor + mi = (سوم شخص مفرد مضارع از فعل zûnestan = دانستن «گریندگان»:

زونستن «+ mi = من») = میدانم

۱۲۶ - rûyerûn = رایگان

۱۲۷ - dorû = دروغ (وفس - آشتیان - کهک - آمره وزند: درو)

۱۲۸ -  $bàšnovor$  = ( سوم شخص مضارع مفرد از فعل  $bàšnovdan$  = شنیدن ) = بشنود

۱۲۹ -  $banû,ûšat$  = ( سوم شخص مفرد مضارع از فعل  $nû,ûštan$  = نوشتن ) = بنویسد

۱۳۰ -  $yarûn$  = محرف «گرام» = غرامت ؟

۱۳۱ -  $bûš$  = باش (رك: ذیل شماره ۴۶)

۱۳۲ -  $dûl$  = آغل گوسفند (رك: برهان)

۱۳۳ -  $hamûr + kâv + a$  = (همور = انبار کردی: همار + کاو = کاونده + a ربط) = انبار کاو است؟

۱۳۴ -  $pey + doran$  = پی دریدن

۱۳۵ -  $avûn$  = میباشد (رك شماره ۱۵)

۱۳۶ -  $bayšur$  = بگشار - ممکن است اسم خاص باشد و اگر اسم عام فرض شود: ( بگ = بزرک + شور = شار = شهر ) = بزرک شهر، رئیس و سالار

۱۳۷ -  $zâsto bândoşûn$  = همچو بنظر میرسد که: زاست و باندشون نام دو محل است؟

۱۳۸ -  $iju$  = (ای = این + جو = جا) + این جا

۱۳۹ -  $dât$  = «تات» مقابل ترك و مقصود فارسی زبانست<sup>۱</sup>

۱۴۰ -  $zîr$  = بزرک و رئیس (رك: برهان)

۱۴۱ -  $sovin$  = نام محل؟

۱۴۲ -  $boj$  = باشد؟ (رك: ذیل شماره ۴۶)

۱۴۳ -  $\text{peyk} + \text{mân} = (\text{پیک} = \text{پتک} \text{ «کردی: پدک»} + \text{مان مصدری}) = \text{کوبنده} - \text{یا}$

( $\text{پیک} = \text{قاصد} + \text{مان}$ ) =  $\text{طلایه دار} - \text{پیشرو جنگ؟}$

۱۴۴ -  $\text{zan} = \text{از آن}$

۱۴۵ -  $\text{vaspâr} = \text{سپر}$

۱۴۶ -  $\text{šom} = \text{چازق} = \text{شم} (\text{رك: برهان})$

۱۴۷ -  $\text{bargoštûn} = \text{برگستوان؟}$

۱۴۸ -  $\text{havûr} = \text{سراسیمه، دسپاچه (کردی: هول)}$

۱۴۹ -  $\text{hayûn} = \text{هیون} = \text{بدقواره و بزرگ هیکل} - \text{یامبدل هیوم} = \text{سرگشته و تشنه} -$

و در صورت دوم عربی است؟

۱۵۰ -  $\text{peyûra} = \text{پیاده}$

۱۵۱ -  $\text{zok} = \text{شکم} (\text{کردی: zek})$

۱۵۲ -  $\text{cošt} + \text{â} = (\text{چشت} = \text{چاشت} + \text{â ربط}) = \text{چاشت است}$

۱۵۳ -  $\text{ovon} = (\text{ov} = \text{آب} + \text{on} \text{ «ربط»}) = \text{آبند}$

۱۵۴ -  $\text{vârezûn} = (\text{وار} = \text{هست «ترکی»} + \text{ژون} = \text{شان}) = \text{هستشان؟}$

۱۵۵ -  $\text{hân} + \text{ê} = (\text{هان} = \text{خان} + \text{«ی» وحدت}) = \text{خانی؟}$

۱۵۶ -  $\text{venda} + \text{šûn} = (\text{ونده} = \text{سوم شخص مفرد ماضی اخباری از فعل} \text{vindan} =$

$\text{دیدن} + \text{شون} = \text{شان}) = \text{دیده شان}$

۱۵۷ -  $\text{hey} + \text{kar} + \text{i} = (\text{هی} = \text{هم} + \text{«کر» مخفف «کار»} + \text{«ی»}) = \text{همکاری}$

۱۵۸ -  $\text{avoy} = \text{آوخ} (\text{کردی: اوی})$

۱۵۹ -  $\text{bûmada} = (\text{صفت مآخوذ از فعل} \text{bûmâdan} = \text{آمدن}) = \text{آمده}$

۱۶۰ -  $\text{cûrvojman} = (\text{چوروو} = \text{چاروا} + \text{ج علامت اضافه} + \text{«مان» تشبیه}) = \text{چاروامانند}$

۱۶۱ - bâl = بغل ، پهلو (رازی: بال)

۱۶۲ - birik = بیریکت، بدقواره ؟

۱۶۳ - vond = طایفه (کردی: وند)

۱۶۴ - son = سان = چون

۱۶۵ - mûr = مورچه

۱۶۶ - coyû + şayla = سأك و شغالها

۱۶۷ - hanînan + da = درحنین اند

۱۶۸ - icun = برای «ترکی»

۱۶۹ - vôtomi = (اول شخص مفرد ماضی استمراری از مصدر votan = گفتن

«گرينگان: ووتین») = گفتمی

تذکر: مضارع این فعل از vçz میآید، درقصیده دوم ماضی از ریشه vût و مضارع از ریشه vûz آمده

۱۷۰ - ciro + hov + i = (چی + «ر» مفعولی + hov = خوب + «ی» خطاب) = برای چه چیز خوبی؟

۱۷۱ - âs + perûn = (آس = آهسته + پرون = سوم شخص جمع مضارع از فعل «پروندن») = آهسته پراند گفت؟

۱۷۲ - şulgin = سرگین ؟

۱۷۳ - har = خر (گرينگان: هر)

۱۷۴ - vaşûn = (امر از فعل vaşûnan = بدورافکندن و پرت کردن «کردی: وشانن») = بیفکن - طرح کن

۱۷۵ - bûron = بوران = سرما و کولاک (گرينگان: ورن)

۱۷۶ - nû padir = ناپذیر



۱۷۷ - vindi + (دوم شخص مفرد ماضی از فعل vindan = دیدن) = دیدی (رك : شماره ۱۰۱ و ۱۰۶)

۱۷۸ - borirà = (صفت ماخوذ از فعل boriran = بریدن) = بریده

۱۷۹ - bejkàr = پیکار، جنگ

۱۸۰ - mowz = محرف «موج»

۱۸۱ - luyàr = لاغر

۱۸۲ - kûvân = گوهان (زند: کووآن)

۱۸۳ - mizond = (سوم شخص مفرد ماضی استمراری از فعل zondan - زدن)

= میزد

۱۸۴ - zavûn = زبون

۱۸۵ - solin = (سل = سر «از سریدن» + in) = لغزان ؟

۱۸۶ - ližmîn = (لیژم = لجن ولای «کردی: لیژم» + ین) = گل آلود- آلوده بلجن

۱۸۷ - xoz = غز ؟

۱۸۸ - cerken = کثیف - پلید و نجس (کردی: celken - آذری: جرگین)

۱۸۹ - barûn = حال از فعل kârdan = بردن) = در حال بردن

۱۹۰ - kûlavûn = (کول + ه + آن «جمع») = پشتواره‌ها

۱۹۱ - em = «این» اشاره (در کلمات امروز و امشب...)

۱۹۲ - sopù = سَك (گرینگان: espâ)

۱۹۳ - hizàn = (هی = هم + زان) = هم از آن

۱۹۴ - àng + a = (آنگ = چانه «آذری: انگ» + «a» ربط) = چانه راهست

۱۹۵ - holûn = (حال از مصدر holidan = خلیدن - خاریدن) = در حال

خاریدن .

۱۹۶ - dim šuyon = ( دیم = صورت + شو = شان + «on» ربط ) = صورتشانست

۱۹۷ - zîrû = دیروز ( گرینگان : زیر )

۱۹۸ - sepi = سفید ( رازی : espi )

۱۹۹ - seyûvi + za - ( سیوو = سیاه « گرینگان : سیو » + « ی » نسبت + « z » ضمیر

+ a ربط ) = سیاهیش هست

۲۰۰ - konejn + ê = ( کنجن = کنشن + « ی » وحدت ) = کنشی

۲۰۱ - kâm = خام ، ناپخته ، نسنجیده ؟

۲۰۲ - vezr = محرف وزر = گناه ؟

۲۰۳ - loy = لنگ ( مشهدی : lonr )

۲۰۴ - ba + cûna + vâ = ( ب + چونه = چانه « گرینگان : cûno » + وا = باد )

= بچانه بادا

۲۰۵ - vâtiyon = خوابیدن ( کردی : votan )

۲۰۶ - bûzond = ( سوم شخص جمع مضارع از فعل bûzidan = بوئیدن ) از ریشه

بہلوی ( bûj ) + بیویند

۲۰۷ - hâ = خاک ( رك : ذیل شماره ۹۸ )

۲۰۸ - hešt = خشت

۲۰۹ - avûn = اوان = زمان

۲۱۰ - covûn = ( از فعل چویدن = « چاویدن » بمعنی « جاویدن » ) = دندانمز -

خوردنی - یامبدل sovûn = حلوائی که از گندم پزند ؟

۲۱۱ - nabû,ân = ( « ن » نفی + « بو » + « آن » حالت ) = ناگهان = غیرمنتظره

۲۱۲- kar = گاوانر، بز پیشرو (آذری: کل)

۲۱۳- tow + var + niyot + bù = (تو = تاب + ور = بر + نی + ت = ضمیر + بو =

باشد) = تاب بردار تو نیست = مطیع تو نیست

۲۱۴- rû + dim = سرافکند؟

۲۱۵- heyzâmek = هیزم + هک = تصغیر؟

۲۱۶- jûda = جاده

۲۱۷- basûz = (امر از فعل sûtan = ساختن) = بساز

۲۱۸- bûn = بن و بینخ

۲۱۹- hàrda + àn = (هارده = هر کجا + ترکی + àn = ربط) = از هر کجا = هر کجا آیند؟

۲۲۰- hûlû = حالا

۲۲۱- ìbahâr = (امر از فعل hârdan = خوردن + گرینگان: هاردن) = بخور

۲۲۲- ešt + vâ = (اشت = سوم شخص ماضی مطلق از فعل eštan = هشتن + وا

= باز) = وا گذاشت؟

۲۲۳- jo + mādîhâ = از مدیحه

۲۲۴- ow + marand + ûn = بمرند هستند

۲۲۵- vozûn = (حال از فعل votan = گفتن) = گویان (رك: شماره ۱۶۹)

۲۲۶- zen = زن (زند: zen)

۲۲۷- tamûn = تمام (اورازانی: تمان)

۲۲۸- ôzo + i = او از این - یا owze + i = عوض این؟

۲۲۹- dih = دیه = ده . در اینجا مقصود زبان معمول در ده است و گوئی از کلمه دیل

ترکی که بمعنای زبانست متأثر شده؟

۲۳۰. ohûrin = منسوب به اهور یا اهار

۲۳۱. ôvârdê = ( سوم شخص مفرد ماضی اخباری از فعل ovârdan = آوردن ) - آورده

۲۳۲. vûta + ni = سوم شخص مفرد ماضی اخباری از فعل vûtan = گفتن (رك: ذیل شماره ۱۶۹ ) = نگفته

۲۳۳. jan = «ج» علامت اضافه + an اشاره نزدیک

۲۳۴. zovûn = زبان «گرینگان»: zevûn

۲۳۵. ani = محرف «غنی» - یا = هنی بمعنی هنوز و دیگر

۲۳۶. cen = برای (رك: زیگر)

۲۳۷. sâhriyûn = شهریان - اگر شاهربون باشد، شهر بند و شهرستان معنی میدهد؟

۲۳۸. hûnânda + vûn = (هونانده = اسم فاعل از فعل hûndan = خواندن «گرینگان»:

honiye + «اون» جمع) = خوانندگان، دعاگویان

۲۳۹. bûra = (بور = بار + a ربط) = بار است

۲۴۰. van = (و + an) = واین

۲۴۱. pûydûr = پایدار

۲۴۲. kore = پسر = فرزندی (زند: kor)

۲۴۳. siva = سیما، چهره؟

تذکر - چنانکه خواهیم دید تبدیل «م» بواو در این زبان معمول است.

۲۴۴. fakâ = نکبت و بدبختی (بندربهلوی: fak) - شاید هم محرف «فاقه» باشد؟

۲۴۵. lûz = لاشه، مردار (وفس: لاش)

۲۴۶. tun = مخفف و مبدل: توان = طاقت، قدرت (بقیاس: دون مخفف «دوان» - رك:

( شماره ۸۸ )

۱۴۷ - badošti = (دوم شخص مفرد ماضی مطلق از فعل doštan - داشتن = بداشتن

۲۴۸ - meha = (سوم شخص مفرد مضارع از فعل hâzdan - خواستن) = میخواست

۲۴۹ - vodûra = (سوم شخص مفرد مضارع از فعل vodûštan - گذاشتن و رها کردن)

= بگذارد ، رها کند؛

۲۵۰ - nevhà = (ن «ن» نفی + vehà) = نمیخواهد (رك: ذیل شماره ۲۴۳ و شماره ۲۴۸)

۲۵۱ - zarà = (صفت مفعولی از فعل zaran = زدن) = زده

۲۵۲ - sûra = گریه و ناله ( کردی: sûra )

۲۵۳ - jût = مبدل «جود» = بخشش

۲۵۴ - hân + o + hûr + a = (هان = خوان + «و» عطف + هور = خور «فس: hor» +

a ربط) خوان و خور است

۲۵۵ - ûtesin = (اوتس = آتش + ین) = آتشین

۲۵۶ - âstin = سیاق عبارت نشان میدهد که در اینجا آستین = آستان است - تبدیل

ân به in در این اشعار در يك مورد دیگر نیز دیده میشود و بجای باران، بورین آورده

(رك: شعر ۱۴ از قصیده دوم)

۲۵۷ - bûr = ببر

۲۵۸ - minzavir = محرف منزجر؛

۲۵۹ - vase + mi = (وسه = برای «تهرانی: واسه» + mi) = برای من

۲۶۰ - da + bašû + vagû = (د = در + بشو = اسم مصدر از فعل šuvan = شدن + و +

گو = اسم مصدر از فعل گفتن) = در رفتن و گفتن

۲۶۱ - harrayûn = خرد شدن - له شدن - در اینجا مجازاً صدمه زدن و آزار رساندن معنی

میدهد ( کردی: hârrayûn )

۲۶۲. zâmok = (زام = زخم + کردی: زام + «ك» نسبت) = زخمی

۲۶۳. tir cerey şokûra = (تیر = ترا + چری = برای چه + شکور = شکار + a ربط)

= ترا برای چه شکار است؟

۲۶۴. vodûra, a = محرف مدارا (در رساله انارجانی modâra, a آمده (رك؛ ذیل

شماره ۲۴۳)

۲۶۵. raye = رای = برای

۲۶۶. ame tân = (ام = امی = بمن + تان ضمیر دوم شخص) = تو بمن

۲۶۷. hâni = محرف هنی = گوارا

۲۶۸. rasû = رسیده

۲۶۹. bârzovûr = برزگر

۲۷۰. bû = باشد - در این جا و همچنین در يك مورد دیگر (رك: بیت ۱۷) بجای

hû , bê آورده و همچو بنظر میرسد که در این دو مورد تحت تأثیر لهجه قصیده اول قرار

گرفته و از این معنی میتوان استنباط کرد که زبان اصلی او زبان قصیده اول است؟

۲۷۱. jalûvat = محرف جلاوت و بعد از آن کلمه tarûvat نیز محرف طراوت است

۲۷۲. xarâvi = (دوم شخص مفرد از مصدر مجعول xarâvidan = خراب کردن) =

خراب کنی - (وفس: خراو)

۲۷۳. qarûr + a = (قرور = قرار + a نسبت) = قراری

۲۷۴. cov = چم و خم (رك: شماره ۲۴۳) - و قبل از آن cam = خمیدگی = کجی

(کردی: چم)

۲۷۵. na co vos kura beye haj = (نه = نفی + چو + vos = خس یا واش = علف

+bey = برای «رساله انارجانی : بی» = haš = haj + گل «رك: نفیسی» = نه چون  
 خس و علف برای گل بکار است - تناسب خس یا علف برای گل از آن جهت است  
 که برای استحکام بگل گاه یا خس میزنند - همچنین در مواقعی که زمین بسیار گل  
 باشد دردهات برای سهولت عبور روی آن علف و خاشاک میریزند؟

۲۷۶- na tobûlaya bamâhân = (نه = نفی + تبولغ = تپاله + a ربط + ب +  
 ماه = ماخ = مکس عسل + آن جمع) = نه تپاله است بزنبور عسل

تذکر - در دهات منافذ کندوی عسل را با تپاله میگیرند تا در زمستان گرم

باشد و زنبور عسل نیز به تپاله علاقه مند است؟

۲۷۷- na baseyrabin co bonj = نه = نفی + ب + سربین = سیلبان = سدیکه برای  
 جلوگیری از سیل فراهم میکنند + چو + bonj = ریشه «نفیسی: benj» = نه سیلبند  
 چون ریشه

تذکر : دردهات برای جلوگیری از راه یافتن سیل بمزارع و خانه ها سیلبند -

هائی از ریشه نباتات با خاک فراهم میسازند؟

۲۷۸- na babânda bin co šûra = (نه = نفی + ب + باندا = بند = جائیکه اسب و  
 الاغ را می بندند + بین = اول شخص مفرد مضارع از بودن = باشم + چو + شوره =  
 شبدر «کردی: šavar» = نه به بند چون شبدر باشم

۲۷۹- pûr + in = (پور = پر + ین = ام) = پر

۲۸۰- yakûn = محرف یاخن = نزدیک (ترکی آذری)

۲۸۱- vad nohûr = بدنهاد

۲۸۲- vârak = بهره و قسمت (کردی: واره)

۲۸۳- ov = در ترکی بمعنی کس و کار (رك: زیگر)



۲۸۴. xeyra = (خیر = خوبی + «a» ربط) = خیر است

۳۸۵. nînû = ناخن؟ (کرماجی: نینوک)

۲۸۶. bamonosta = بمانسته، ماننده و شیہ

۲۸۷. col = (اسم فاعل مرخم از فعل coliyàn = چالاندن) = فشار دهنده و چانده  
(تہرانی: چالاندن)

۲۸۸. iv = خانه و منزلگاہ (ترکی آذری: ev - رک: زیگر)

۲۸۹. nîn = آشیانہ (آذری: nin)

۲۹۰. màst + a = (ماسٹ = مست + «a» نسبت) = مستی

۲۹۱. kîz = کس (آذری: کیز)

۲۹۲. xovû = خدا (کردی: خوا)



مرکز تحقیقات کتب و علوم اسلامی